

Zarządzanie kryzysowe w muzeach - wsparcie Instytutu w zakresie bezpieczeństwa zbiorów

Zabezpieczenie zbiorów muzealnych przed zniszczeniem lub bezpowrotną utratą wymaga holistycznego podejścia, które uwzględniać powinno: regulacje prawno-administracyjne, finansowanie, współpracę pomiędzy różnymi podmiotami i służbami (koordynowaną na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym), jak i współpracę edukacyjną, propagowaną poprzez budowanie świadomości społecznej i tożsamości narodowej w zmieniającym się otoczeniu i świecie.

Z myślą o praktycznym wsparciu Instytut opracował zalecenia dla muzeów na wypadek sytuacji kryzysowej lub wojny - dokument pełniący rolę poradnika, który wskazuje, jak przygotować organizację do skutecznego reagowania na zdarzenia nadzwyczajne i zagrożenia, które mogą wpływać na funkcjonowanie muzeum oraz bezpieczeństwo jego zbiorów. Sytuacją kryzysową będzie nie tylko powszechnie znane zagrożenie pożarowe, które jest zjawiskiem nagłym i w trakcie którego działania odbywają się w trybie ratowniczym, ale również zagrożenie potencjalnym konfliktem zbrojnym, do którego w miarę możliwości można się przygotować z wyprzedzeniem. Zmienną jest tu czas powstania zagrożenia. Opracowane zalecenia w sposób przejrzysty nakreślają, jak przygotować się koncepcyjnie, organizacyjnie i proceduralnie do potencjalnej sytuacji kryzysowej, jak i do nowego zagrożenia, jakim może być konflikt zbrojny. (Link do zaleceń: <https://nim.gov.pl/baza-wiedzy/zalecenia-dla-muzeow-w-zakresie-przygotowania-do-sytuacji-kryzysowej-i-wojny>).

Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. 2025 poz. 825) zawiera z kolei zobowiązania ustawodawcy oraz obowiązki zarządzającego muzeum dotyczące ochrony dóbr kultury w czasie konfliktu zbrojnego w celu zapewnienia im bezpieczeństwa . Ustawa precyzuje, że dobra kultury objęte ochroną specjalną, zgodnie z Konwencją o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego (Konwencja Haska) podlegają szczególnej ochronie. Ponadto ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz.U. 2024 poz. 1907) nakłada nowe obowiązki na instytucje kultury w zakresie ochrony dóbr kultury. Ustawa wprowadza nowe regulacje dotyczące planowania i realizacji zadań obrony cywilnej. Instytucje kultury, w tym muzea, galerie, archiwa i biblioteki, muszą uwzględniać ochronę dóbr kultury w swoich planach obrony cywilnej. W przypadku zagrożenia, w tym działań wojennych, możliwe jest zarządzenie ewakuacji ludności i mienia, w tym dóbr kultury, z obszarów zagrożonych. Ustawa redefiniuje szereg zobowiązań zarządzającego na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego. Przepisy wykonawcze do ustawy są natomiast w procesie przygotowania i wdrożenia.

Zmiany te wynikają z konieczności dostosowania przepisów do zmieniającego się otoczenia, a w tym rosnących zagrożeń naturalnych, konfliktów zbrojnych, a także międzynarodowych zobowiązań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Działania Instytutu dążą do wzmocnienia odporności instytucji muzealnych na sytuacje kryzysowe oraz zapewnienia ciągłości ochrony dziedzictwa kulturowego w każdych warunkach.

